

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Г. № 183 КД
Дата 29 Май 2020г.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ СЪОБРАЖЕНИЯ

към искане по конституционно дело № 11/2019 г.
от пленума на Върховния административен съд

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На 8 октомври 2019 г. Конституционният съд с определение по к. д. № 11/2019 г. е допуснал за разглеждане по същество искането на Пленума на Върховния административен съд за даване на задължително тълкуване на чл. 121, ал. 4 от Конституцията на Република България (Конституцията) във връзка с отговор на следните въпроси:

1. Всички съдебни актове ли представляват „актове на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?
2. Какви характеристики следва да притежава един съдебен акт, за да бъде категоризиран като акт на правораздаването по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?
3. Кой съдебни актове не са актове на правораздаване по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?
4. Валидни ли са „актовете на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, които не са мотивирани?
5. Допустимо ли е по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията в изрично посочени със закон случаи излагането на мотиви към определени „актове на правораздаването“ да бъде осъществено след подаването на жалба срещу постановения акт?

Със същото определение е отправена покана до пленума на Върховния административен съд да представи допълнителни съображения по предмета на к. д. № 11/2019 г.

Във връзка с определение от 08.10.2019 г. по к. д. № 11/2019 г. на Конституционния съд Пленумът на Върховния административен съд, като поддържа искането и релевираните в него аргументи, излага следните допълнителни съображения:

ПО ВЪПРОСИ № № 1, 2 и 3.

Съгласно чл. 119 от Конституцията на Република България правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища, както и от създадените със закон специализирани съдилища. Разпоредбата на чл. 119 от Конституцията представя правораздаването като основна функция на държавата наред със законодателната и изпълнителната дейности, като я определя и като главната функция на съдебната власт. В този смисъл безспорно основната дейност на съда е правораздавателна, призвана да възстановява с помощта на държавната принуда нормалното и законосъобразно състояние на обществените отношения, нарушени от незаконосъобразното тяхно развитие, и се изразява в независимо, самостоятелно решаване на правни спорове в условията на състезателност, чието начало се поставя със съответно сезиране и чийто краен акт се ползва със сила на пресъдено нещо.

Наред с упражняването на основната си конституционно установена дейност обаче съдът по силата на отделните закони осъществява и дейност, която не притежава посочените по-горе белези на правораздавателната дейност. Така например съдилищата са овластени да осъществяват спорна администрация на гражданските отношения (разрешаване на неправни спорове) и безспорна администрация на гражданските отношения (т. нар. охранителни производства). Тези производства, само защото са въведени с Гражданския процесуалния кодекс (ГПК) и други закони, имат съдебен характер и той е основанието да се прилагат спрямо тях правилата, присъщи на съдебните производства (между които и правилото за мотивиране на актовете на правораздаване). Актът, с който завършват тези производства обаче, не дава защита срещу незаконосъобразно развитие на обществените отношения, не възстановява тяхното законосъобразно състояние, не се ползва със сила на пресъдено нещо и съответно не притежава бележите на акт на правораздаването.

С оглед на тези съображения, както и на аргументите, вече изложени в искането, Пленумът на Върховния административен съд предлага следните отговори на поставените въпроси:

1. Не всички съдебни актове представляват „актове на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията.

2. За да бъде категоризиран един съдебен акт като акт на правораздаването по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, следва да притежава следните характеристики:

- Със съдебния акт да се решава правен спор;
- Спорът да се повдига чрез съответно сезиране;

- Разглеждането на спора да става с участието на страните при следване на състезателно производство;

- Съдебният акт да възстановява законосъобразно състояние на обществените отношения, нарушени от незаконосъобразното тяхно развитие;

- Актът, с който се разрешава спорът, има сила на пресъдено нещо или е акт, преграждащ развитието на производството по постановяване на такъв акт.

3. Не са актове на правораздаване по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията съдебните актове, които не притежават някои от характеристиките на акт на правораздаването.

ПО ВЪПРОСИ № 4 и 5

Върховният касационен съд (ВКС) чрез задължителната съдебна практика, намерила израз в Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по т. гр. д. № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС, както и в задължителното тълкуване на въпроса за това - в кои случаи съдебното решение е нищожно, обективизирано в Решение № 668 на ВКС, I ГО, постановено по гр. д. № 1790/2009 г., приема, че липсата на мотиви не води до невалиден правораздавателен акт. В тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по т. гр. д. № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС се приема, че: „Със сила на пресъдено нещо се ползва само решението по отношение на спорното материално право, въведено с основанието и петитума на иска като предмет на делото. С решението съдът подвежда фактите под правната норма и ги обявява в диспозитива като правни последици, които се ползват със сила на пресъдено нещо. Затова диспозитивът на решението, който чл. 189, б. "г" ГПК визира като констатация относно спорното право, представлява източника на силата на пресъдено нещо. Мотивите към решението според чл. 189, ал. 2 ГПК не са част от него. Нарушаването на изискването за мотивираност на съдебния акт не означава липса на решение, а е основание за неговата отмяна като неправилно, т. е. те са елемент, но не иманентна негова част.“ Според решение № 668 на ВКС, I ГО, постановено по гр. д. № 1790/2009 г., съдебното решение е нищожно, когато е постановено от незаконен състав на съда, когато излиза извън пределите на правораздавателната власт на съда, когато решението не е изразено в писмена форма или е неподписано, когато волята на съда не може да бъде изведена поради абсолютна неразбираемост. Липсата на мотиви не се приравнява на липса на надлежно волеизявление, поради което не води до нищожност на съдебното решение.

Във връзка с цитираната съдебна практика Пленумът на Върховния административен съд намира, че източникът на силата на пресъдено нещо е определен със закона и това е диспозитивът на решението, чрез който се

възстановява законосъобразното състояние на обществените отношения, нарушени от незаконосъобразното тяхно развитие. Мотивите към решението не са част от него, а нарушаването на изискването за мотивираност на съдебния акт не означава липса на решение. В случай на такова нарушение, е налице основание за отмяната на решението като неправилно. По естеството си съдебното решение е едностранно властническо волеизявление на държавен правораздавателен орган, с което се разрешава правен спор. Нищожно е всяко решение, което не дава възможност да бъде припознато като валиден съдебен акт поради липса на надлежно волеизявление. Липсата на мотиви не се приравнява на липса на надлежно волеизявление, поради което не води до нищожност на съдебното решение.

На последно място и предвид застъпеното становище, че липсата на мотиви не влияе върху валидността на постановления правораздавателен акт, а единствено върху неговата правилност, пленумът на Върховния административен съд счита, че не съществува конституционен императив относно излагането на мотиви към правораздавателния акт в хипотеза, в която страните не са подали жалба срещу постановления акт и съответно нямат възражения или колебания относно изразената воля от страна на съда. В този смисъл разпоредбата на чл. 121, ал. 4 не забранява в изрично посочени със закон случаи и в граници, осигуряващи върховенството на Конституцията, излагането на мотиви към определени „актове на правораздаването“ да бъде осъществено след подаването на жалба срещу постановления акт.

С оглед на тези съображения, както и на аргументите, вече изложени в искането, Пленумът на Върховния административен съд предлага следния отговор на поставените въпроси:

4. Актовете на правораздаването по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, които не са мотивирани, са валидни.

5. По смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията е допустимо в изрично посочени със закон случаи излагането на мотиви към определени „актове на правораздаването“ да бъде осъществено след подаването на жалба срещу постановления акт.